

ŠTÁTNA ŠKOLSKÁ INŠPEKCIA

úsek inšpekčnej činnosti

Staré grunty 52, 841 04 Bratislava 4

SPRÁVA

o bezpečnosti školského prostredia a vzťahoch medzi aktérmi vzdelávania na gymnáziu a v strednej odbornej škole

Štátna školská inšpekcia (ďalej ŠŠI) vykonala v školskom roku 2018/2019 spolu 25 komplexných inšpekcií v stredných školách, v rámci ktorých sa sledoval aj stav bezpečnosti školského prostredia a vzťahy medzi aktérmi vzdelávania. Stav bezpečnosti školského prostredia, stav prevencie a riešenia problematiky šikanovania sa sledoval na 13 gymnáziách (ďalej G) a v 12 stredných odborných školách (ďalej SOŠ). Z uvedeného počtu bolo 21 škôl štátnych a 4 cirkevné. Vyučovacie jazyky slovenský malo 22 škôl a maďarský 1 škola. V 2 školách mali vyučovacie jazyky slovenský a maďarský, resp. slovenský a anglický.

Na zistenie stavu bezpečnosti školského prostredia, prevencie a riešenia problematiky šikanovania boli zadané dotazníky spolu 1 273 žiakom (z toho 746 na G a 527 v SOŠ). Dotazník pre členov žiackej školskej rady (ďalej ŽŠR) vyplnilo spolu 222 respondentov (z toho 131 na G a 91 v SOŠ). Informácie súvisiace s procesmi vytvárania klímy školy a vzťahov medzi aktérmi vzdelávania sa získavali prostredníctvom dotazníka zadaného spolu 1 279 žiakom (z toho 744 na G a 535 v SOŠ). Klímu školy a faktory ovplyvňujúce jej stav (súdržnosť pedagogického kolektívu, štýl riadenia z pohľadu pedagógov a ich angažovanosť) posudzovala ŠŠI na základe vyjadrení 832 pedagogických zamestnancov (z toho 305 na G a 527 v SOŠ). Zároveň boli realizované rozhovory s vedúcimi pedagogickými zamestnancami, koordinátormi prevencie, s náhodne vybranými žiakmi, s členmi ŽŠR.

Gymnázia

Celoškolská stratégia zameraná na vytváranie bezpečného školského prostredia a prevenciu negatívnych javov v správaní žiakov

Vypracované **školské poriadky**, prerokované vo väčšine subjektov (92,3 %) v pedagogickej rade a v rade školy, mali mať pozitívny účinok na informovanosť žiakov, učiteľov a verejnosti o zásadách vnútorného režimu školy. Na základe zistení možno konštatovať, že v školskom poriadku 1 školy¹ absentovali úprava vzťahov medzi žiakmi a pedagogickými zamestnancami, práv a povinností žiakov a zákonných zástupcov a opatrenia voči negatívnym javom správania. **Vzdelávanie k problematike bezpečnosti školského prostredia a prevencie negatívnych sociálno-patologických javov neabsolvovali pedagogickí zamestnanci až v 76,9 % G.** Ako negatívum možno vnímať zistenie, že v uvedenej problematike sa zväčša vzdelávali len koordinátori prevencie najčastejšie bez toho, aby poznatky z absolvovaného vzdelávania sprístupnili aj ostatným pedagógom. Interné vzdelávanie pre pedagogických zamestnancov viedla koordinátorka prevencie len v 1 škole² (na tému *indikátor rozpoznania užívania drog*).

Žiaci boli so školským poriadkom oboznámení na začiatku školského roka. Napriek tomu, viac ako tretina žiakov v dotazníku uviedla, že *nevie posúdiť, či rieši problematiku šikanovania* (36,7 %), čo vedie k úvahe, že oboznámenie žiakov bolo viac menej formálne a teda nenaplnilo svoj účel. Pozitívom bolo ich zverejnenie v jednotlivých triedach a na webových sídlach škôl. Podľa vyjadrení riaditeľov boli počas úvodných triednych aktívov oboznámení so školským poriadkom aj zákonní zástupcovia, čo potvrdzovali

¹ Gymnázium Dr. C. Daxnera 88/3, Vranov nad Topľou

² Gymnázium Andreja Sládkoviča, Komenského 18, Banská Bystrica

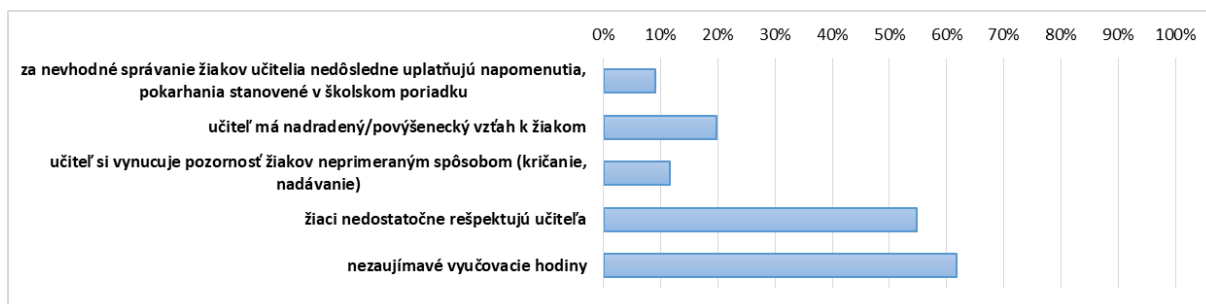
aj predložené zápisnice. Analýza školských poriadkov preukázala implementáciu zásad vychádzajúcich z referenčného rámca legislatívnych a ľudsko-právnych dokumentov.

Z hľadiska vytvárania demokratického prostredia bolo takmer vo všetkých G (92,3 %) žiakom umožnené ustanoviť **žiacku školskú radu** (ŽSR), ktorá má potenciál nielen kultivovať vzťahy medzi žiakmi a učiteľmi (a vytvárať tak kolaboratívne prostredie), ale taktiež spolupracovať s učiteľskou časťou na tvorbe a úprave školských dokumentov. Na pravidelných zasadnutiach ŽSR riešili členovia aktuálne návrhy a podnety žiakov, ktoré sa v spolupráci s vedúcimi pedagogickými zamestnancami snažili preniesť do plánu práce školy a školského poriadku. Z ďalších inšpekčných zistení vyplynulo, že 84,6 % subjektov prevažne akceptovalo *názory žiackej školskej samosprávy*, no v prevažnej miere len na úrovni formálnych návrhov týkajúcich sa spoluorganizovania školských kultúrnych a športových podujatí. Ako negatívum sa vo všetkých subjektoch javila chýbajúca možnosť členov participovať na úprave školských dokumentov. V dotazníku sa k zapracovaniu námetov, návrhov a pripomienok hlásilo len 40,5 % členov ŽSR. Podľa 18,3 % respondentov nebola akceptovaná ani jedna z *pripomienok či návrhov*. Rovnaký nedostatok bol identifikovaný aj pri vyjadreniach členov na otázku *o podieľaní sa na riešení výchovných problémov žiakov spolu s učiteľmi*, čo potvrdilo len 19,8 % respondentov³. Spolupodieľanie sa členov na riešení výchovných problémov žiakov by malo podstatný význam nielen z hľadiska rovesníckeho prístupu, ale aj z hľadiska vytvárania autority samosprávneho orgánu žiakov v štruktúrach školy – vo vnímaní žiakov i učiteľskej časti školy.

Významným prvkom výchovného a preventívneho systému škôl sú koordinátori prevencie, ktorí majú prispievať k vytváraniu kultivovanej vzťahovej klímy školy a očakáva sa od nich, že budú významnými partnermi členov ŽSR. Z dotazníkového prieskumu však vyplynulo, že viac ako tretina (38,9 %) členov ŽSR nevie, ktorý pedagóg je poverený plnením úloh koordinátora, takže je iluzórne domnievať sa, že ŽSR a koordinátori reálne spolupracovali pri riešení problémov súvisiacich so šikanovaním. V niektorých školách sa ich funkcia zúžila len na organizovanie besied a prednášok so zameraním na páľčivé témy.

Okrem pôsobenia koordinátorov prevencie sa preventívna činnosť orientovaná na predchádzanie sociálno-patologickým javom (v spolupráci s odborníkmi v danej oblasti) čiastočne uskutočňovala aj na triednických hodinách alebo niektorých predmetoch. Pocit bezpečia v škole vyjadrilo 93,4 % žiakov, zvyšní respondenti sa v danej súvislosti necítili komfortne a prejavili čiastočný strach z niektorých spolužiakov. Najfrekvencovanejším dôvodom nevhodného správania spolužiakov boli podľa 61,7 % respondentov *nezaujímavé vyučovacie hodiny* (graf č. 1). Nižší počet z nich (54,8 %) sa vyjadril, že dôvodom takéhoto správania je *nedostatočný rešpekt voči učiteľovi* alebo jeho *nadradené/povýšenecké správanie* (19,7 %). Malá časť respondentov (11,7 %) uviedla, že *pozornosť žiakov* si učiteľ vynucuje neprimeraným spôsobom (kričanie, nadávanie) a podľa 9 % mohli za nevhodné správanie žiakov *nedostatočne uplatňované napomenutia alebo pokarhania* stanovené v školskom poriadku.

³ Pozn. – konflikty v rámci triedy; nevhodné správanie žiakov v škole i mimo nej; problémy súvisiace s dochádzkou; porušovanie zákazu fajčenia



Graf č. 1 Dôvody nevhodného správania sa žiakov v triede (G)

Značná časť členov ŽŠR (90,1 %) bola vo svojich vyjadreniach spokojná so správaním spolužiakov. Nespokojnosť s ich správaním na vyučovaní vyjadrilo 3,8 % respondentov. Najviac (4,6 %) im vadilo správanie spolužiakov na podujatiach mimo školy. Na otázku, či učiteľia volia primeraný spôsob pri udržiavaní disciplíny v škole, vyjadrilo kladné stanovisko 85,5 %. Za nepríjemné a zároveň málo účinné ich považovalo 4,6 % respondentov.

Dochádzka žiakov do školy a opatrenia na zabezpečenie riadneho plnenia školskej dochádzky

Žiaci na G vymeškali v minulom školskom roku spolu 471 467 vyučovacích hodín, v priemere na žiaka 101,7 hodín. Z celkového počtu vymeškaných hodín bolo 469 551 ospravedlnených (101,3 hodín v priemere na žiaka) a 1 916 neospravedlnených (0,4 hodiny v priemere na žiaka). Počet žiakov, ktorí neospravedlnene vynechali viac ako 15 hodín v mesiaci bol 20, z nich 11 malo ukončenú povinnú školskú dochádzku. V 9 prípadoch⁴ boli príslušnému orgánu štátnej správy a obci zaslané oznámenia o neospravedlnenej absencii žiakov, no spätné oznámenie o výsledku riešených problémov nebolo škole doručené.

Z rozhovoru s riaditeľmi a výchovnými poradcami vyplynulo, že najčastejšími dôvodmi neospravedlnenej absencie žiakov bolo nedodržanie zásad školského poriadku pri ospravedlňovaní absencie a pri opúšťaní budovy v čase vyučovania, neskoré príchody na vyučovanie a v menšej miere aj záškoláctvo. Problémy s dochádzkou riešili školy pohovormi so žiakmi a ich zákonnými zástupcami, čo podľa niektorých vedúcich pedagogických zamestnancov bolo účinné a následne sa odrazilo v znížení počtu neospravedlnených hodín. V prípade, že prijaté opatrenia boli neúčinné, žiakom boli udelené znížené známky zo správania, čo však sledované G evidovali len v ojedinelých prípadoch. **Z vyjadrení vedúcich pedagogických zamestnancov vyplýva, že prijaté opatrenia boli dostatočné a smerovali k eliminácii neospravedlnenej absencie a jej prípadnej recidívy.**

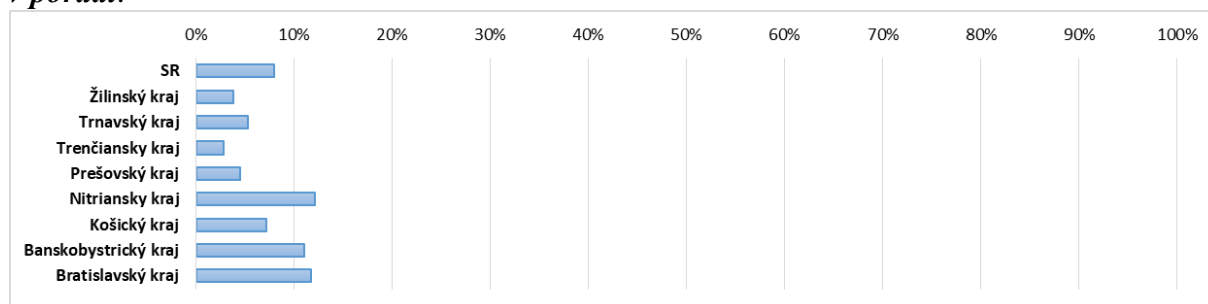
S cieľom posilniť disciplínu bolo v G udelených spolu 91 napomenutí a pokarhaní od triedneho učiteľa a riaditeľa. U 25 žiakov boli znížené známky zo správania o 1 stupeň a u 9 o 2 stupne. Na základe informačných dotazníkov bolo ďalej zistené, že 11 žiaci boli podmienčne vylúčení a 1 vylúčený zo štúdia. Uplatnené výchovné opatrenia mali podľa vyjadrenia riaditeľov škôl pozitívny účinok na správanie sa žiakov a dôslednejšie dodržiavanie dochádzky.

Aktívna ochrana predchádzania sociálno-patologickým javom a riešenia ich príznakov

Zabezpečenie monitorovania negatívnych javov v správaní žiakov a príznakov šikanovania nebolo v subjektoch na optimálnej úrovni. Systematický monitoring, spolu s vyhodnocovaním situácie a prijímaním potrebných opatrení, vykonávala len polovica (53,9 %) škôl. V ďalších subjektoch sa realizoval len sporadicky a nesystematicky (resp. sa vykonával v minulosti), no

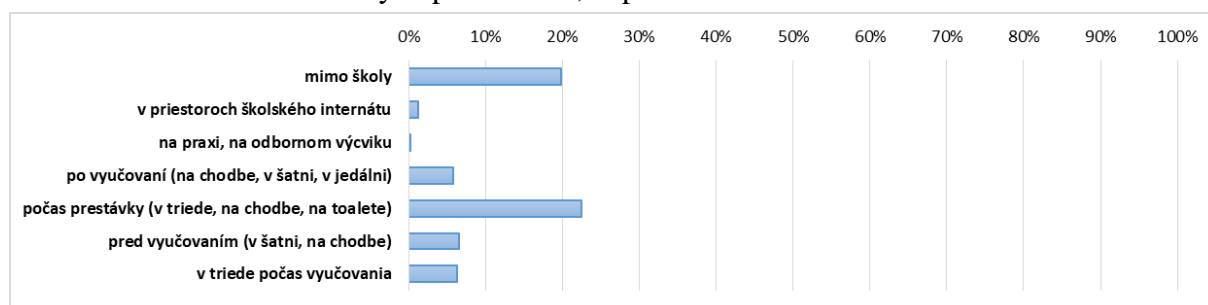
⁴ Pozn. – 9 žiakov Gymnázium Ludovíta Štúra, Hronská 1 467/3, Zvolen

získané výsledky sa ďalej neanalyzovali a nevyvodzovali sa z nich závery a opatrenia. Absencia priebežného zisťovania výskytu šikanovania a jeho prejavov i ďalších negatívnych javov v správaní žiakov mala negatívny dopad na ich predchádzanie, včasné odhalenie a prijímanie účinných opatrení na elimináciu. Potvrdili to aj výsledky zo žiackych dotazníkov, kde svedkom šikanovania bola tretina (33,1 %) respondentov. Zo zadaného dotazníka vyplynulo, že väčšina žiakov (91,7 %) nebola v škole nikdy šikanovaná. Opakované šikanovanie v školskom prostredí (z pohľadu obetí) potvrdilo 8 % žiakov. Najvyššie nameraný výskyt bol v Nitrianskom, Bratislavskom a Banskobystrickom kraji (graf č. 2). Zo súhrnných zistení ďalej vyplynulo, že **v G bol obeťou šikanovania každý 13. žiak v poradí.**



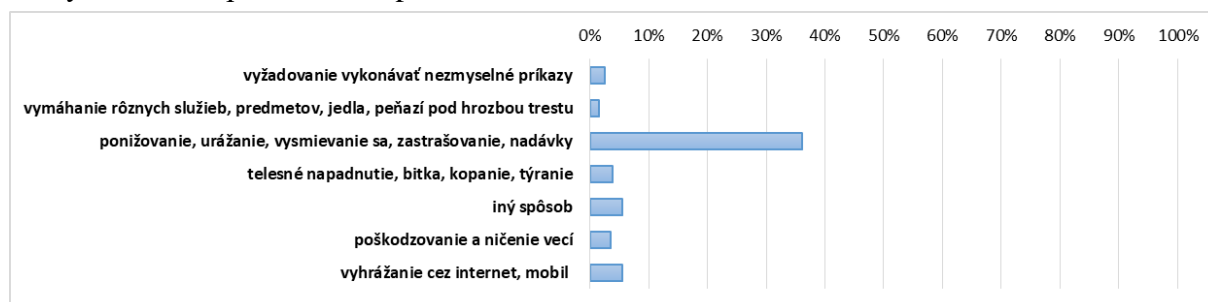
Graf č. 2 Výskyt šikanovania na G podľa jednotlivých krajov

Najviac frekventovaným **miestom šikanovania** (graf č. 3) bola trieda, toaleta alebo chodba v čase prestávok, mimo školy, pred vyučovaním v šatni, v triede počas vyučovania, ale aj po vyučovaní (na chodbe, v šatni, v jedálni). Menej frekventované odpovede lokalizovali šikanovanie v iných priestoroch, napr. v školskom internáte.



Graf č. 3 Miesto šikanovania (G)

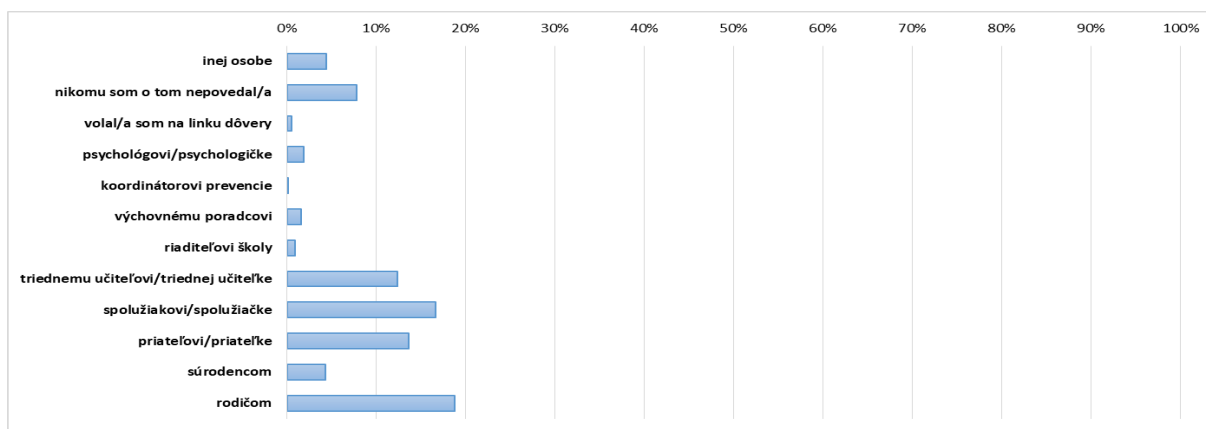
Najviac udávaným **spôsobom šikanovania** (graf č. 4) bolo ponižovanie, urážanie, vysmievanie sa, zastrašovanie, nadávky, v menšej miere označili respondenti ako formu šikanovania vyhrážanie cez internet a mobil, iný bližšie nešpecifikovaný spôsob, telesné napadnutie (bitky, kopanie, týranie), poškodzovanie a ničenie vecí. Ojedinele sa vyskytlo šikanovanie súvisiace s vyžadovaním vykonávania nezmyselných príkazov či vymáhania rôznych služieb, peňazí alebo predmetov.



Graf č. 4 Spôsoby šikanovania (G)

O tom, že sú žiaci **šikanovaní** (graf č. 5), by sa najčastejšie zverili svojim rodičom. Ako ďalším osobám by dôverovali spolužiakovi/spolužiačke, priateľovi/priateľke a triednemu

učiteľovi/učiteľke. Za negatívum možno považovať zistenie, že so šikanovaním by sa 7,8 % respondentov nezdôverilo nikomu. Ostatné možnosti, vrátane vyhľadania pomoci u výchovného poradcu, koordinátora prevencie, psychológa alebo zatelefonovaním na linku pomoci, boli v odpovediach žiakov v dotazníku zastúpené len ojedinele.



Graf č. 5 Osoba, ktorej by sa žiak zdôveril (G)

Z voľných slovných odpovedí žiakov vyplývalo, že ich **škola by mala byť miestom, kde vzťah učiteľa a žiaka bude založený na vzájomnom rešpekte**. Niektorí žiaci sa sťažovali na prístup pedagógov k nim, ale aj na zastarané vyučovacie metódy, neaktuálne pomôcky a celkovú nízku materiálnu úroveň školy. V ďalších voľných odpovediach sa objavili aj požiadavky súvisiace s organizáciou vyučovania alebo výmenou vyučujúcich v určitých predmetoch.

Klíma školy a vzájomné vzťahy medzi aktérmi vzdelávania

Na základe zistení z dotazníkov zadaných 305 pedagogickým zamestnancom na 13 G sa zistilo, že budovanie vzájomnej dôvery medzi učiteľmi, ktoré prispieva k vytváraniu pozitívnej klímy, podporovalo 77 % škôl. Uzavretú klímu⁵ potvrdili výsledky v 3 (23 %) školách. V týchto subjektoch bol vzájomný vzťah medzi učiteľmi poznamenaný nedôverou, prevažovala vysoká miera frustrácie a slabá angažovanosť.

V žiackom dotazníku, ktorý bol zameraný aj na zisťovanie vzťahov (tabuľka č. 1) medzi učiteľmi a žiakmi, sa 81 % žiakov vyjadrilo, že pedagógovia im počas vyučovania *umožňujú vyjadriť svoje názory*. Hlbšie diskutovať o nich však bolo umožnené len 73 %. *Participovať na rozhodnutiach*, ktoré by prispievali k zlepšeniu práce školy, vo svojich vyjadreniach potvrdila len polovica žiakov. Z toho vyplýva, že možnosti ich spolupodieľania na fungovaní školy boli zjavne limitované nevôľou zo strany vedenia škôl. Za značné negatívum možno považovať vyjadrenie 42,5 % žiakov, ktorým *vadí prístup niektorého učiteľa/učiteľky (zosmiešňovanie, ponižovanie)* k nim, čo len potvrdzuje voľné vyjadrenia, v ktorých žiaci kritizujú prístup niektorých učiteľov k nim.

Na základe dotazníkového zisťovania zameraného na oblasť vzťahov v škole možno konštatovať, že dobré vzťahy medzi učiteľmi a žiakmi boli v 35,6 % negatívne ovplyvnené nielen chýbajúcimi príležitosťami na diskusiu so žiakmi o ich názoroch, ale aj absenciou možnosti participovať na fungovaní školy.

⁵ Uzavretá klíma je charakteristická nedôverou medzi učiteľmi a ich slabou angažovanosťou; v riadení školy je cítiť formalizmus, riaditeľ si udržiava odstup, chod školy a smerovanie školy sú učiteľom nejasné.

	Rozhodne áno	Skôr áno	Skôr nie	Rozhodne nie	Neviem posúdiť
Moje učiteľky a moji učители mi umožňujú v škole vyjadriť svoj názor.	39 %	42,5 %	13,6 %	3 %	2 %
Moje učiteľky a moji učители mi v škole umožňujú diskutovať o mojich názoroch.	28,4 %	46,6 %	18,7 %	3,8 %	4,6 %
Moje učiteľky a moji učители mi v škole umožňujú podieľať sa na rozhodnutiach, ktoré prispievajú k zlepšeniu práce školy.	16,4 %	36,6 %	23,4 %	10,1 %	13,6 %
Vadí mi prístup niektorého z mojich učiteľov a učiteliek (zosmiešňovanie, ponižovanie, neprimerané nároky).	23 %	19,5 %	26,1 %	27,2 %	4,3 %

Tabuľka č. 1 *Vytváranie vzájomných vzťahov medzi učiteľmi a žiakmi z pohľadu žiaka (G)*

V otázkach zameraných na zisťovanie miery podpory uplatňovania efektívnych stratégií učenia sa (tabuľka č. 2), takmer tretina žiakov vyjadrila nesúhlas s tvrdením, že ich učители učia plánovať a organizovať si učenie, spolu so spôsobmi a postupmi s cieľom byť úspešní. S tým súvisí zistenie, že len 2/3 respondentov považuje vyučovanie za zaujímavé. To, že súčasťou vzdelávania sú aj projekty, v ktorých využívajú poznatky získané z iných predmetov potvrdilo 68,8 %. Proti tomuto tvrdeniu bola viac ako štvrtina opýtaných. Zároveň sa 69,1 % respondentov vyjadrilo, že prístup učiteľov k nim je podmienený ich schopnosťami, čo evokuje nízku mieru objektivity. Záujem o žiakovú osobnosť ilustruje zistený stav, kde viac ako polovica respondentov vyjadrila názor, že učители sa nezaujímajú o ich záujmy a koničky. Hodnotenie učiteľov považuje 69,2 % žiakov za transparentné a umožňujúce zlepšiť si vzdelávacie výsledky.

Z uvedených zistení možno konštatovať, že v 59,5 % G viedli učители žiakov k efektívnym spôsobom učenia a pristupovali k nim so záujmom len na základe ich schopností. Za nedostatok možno považovať nízky záujem o žiakovú osobnosť.

	Rozhodne áno	Skôr áno	Skôr nie	Rozhodne nie	Neviem posúdiť
Moje učiteľky a moji učители nás učia plánovať a organizovať si samostatne učenie, oboznamujú nás so spôsobmi ako pri učení postupovať, aby sme boli úspešní.	18,7 %	47,7 %	26,8 %	3,8 %	3,1 %
Súčasťou vzdelávania sú aj projekty, v ktorých využívam poznatky z viacerých predmetov.	24,2 %	44,6 %	22,6 %	5,1 %	3,5 %
Moje učiteľky a moji učители pristupujú k žiakom podľa ich schopností.	20,3 %	48,8 %	19,1 %	6,9 %	5 %
Moje učiteľky a moji učители sa zaujímajú o moje záujmy a koničky.	10,1 %	24,2 %	38,2 %	20,8 %	6,7 %
Moje učiteľky a moji učители hodnotia výsledky tak, že je jasné, čo môžem urobiť preto, aby som sa zlepšil/a.	23,4 %	45,8 %	18 %	4,3 %	8,5 %
Vyučovanie je zaujímavé.	9,8 %	45,6 %	31,1 %	8,1 %	5,5 %

Tabuľka č. 2 *Podpora uplatňovania efektívnych stratégií učenia sa z pohľadu žiaka (G)*

Stredné odborné školy

Celoškolská stratégia zameraná na vytváranie bezpečného školského prostredia a prevenciu negatívnych javov v správaní žiakov

Vo väčšine subjektov bola problematika zaistenia bezpečnosti školského prostredia a prevencie negatívnych sociálno-patologických javov v správaní žiakov implementovaná

nielen do procesu formálneho vzdelávania a v jednotlivých plánoch práce ⁶, ale aj v aktivitách preventívno-vzdelávacích programov smerujúcich k eliminácii drogových závislostí a k výchove morálneho jedinca. ***Deklarovanou dôležitou súčasťou zaistenia bezpečnosti školského prostredia a prevencie negatívnych sociálno-patologických javov mala byť účasť pedagogických zamestnancov na vzdelávaní v uvedenej problematike. Zistenia však preukázali, že vzdelávacích aktivít sa zúčastnili výlučne koordinátori prevencie*** (absolvovali sériu vzdelávaní ⁷) z 25 % SOŠ.

Školský poriadok bol prerokovaný v orgánoch školskej samosprávy a v pedagogickej rade vo väčšine (91,7 %) SOŠ. ***V 25 % školských poriadkoch neboli explicitne definované podmienky na zaistenie ochrany pred diskrimináciou, násilím a šikanovaním***, čo uviedlo v dotazníkoch 10,4 % žiakov a 41 % sa k tejto skutočnosti nevedelo vyjadriť. Z toho dôvodu možno predpokladať, že s jeho obsahom sa oboznamovali žiaci nesystematicky, preto ho poznali len formálne. So znením dokumentu boli oboznámení preukázateľne na začiatku školského roka a ich zákonní zástupcovia počas úvodných triednych aktívov. ŽŠR má možnosť participovať na tvorbe školského poriadku prostredníctvom návrhov a pripomienok, ale v zadanom dotazníku takúto spoluprácu potvrdila len menej ako polovica jeho členov (48,4 %), čo bolo predovšetkým spôsobené nezáujmom vedúcich pedagogických zamestnancov školy o ich podnety. Dostupnosť školského poriadku bola zabezpečená zverejnením elektronickej verzie na webových sídlach a tlačenej verzie v každej triede (prípadne v iných dostupných priestoroch školy). Analýzy dokumentov preukázali, že v ich preambulách boli v rôznom rozsahu a v rôznej kvalite (aj vzhľadom na zreteľnosť a jednoznačnosť) obsiahnuté zásadné ustanovenia z ľudskoprávných dokumentov ⁸.

Predpoklady na zaistenie priaznivých vzťahov medzi žiakmi a učiteľmi či na ich zlepšenie, na zabezpečenie demokratického prostredia v školách a na umožnenie žiakom podieľať sa na aktivitách školy vytváralo ustanovenie ***žiackeho samosprávneho orgánu*** vo všetkých subjektoch. ***ŽŠR*** v SOŠ fungovala na základe vypracovaného štatútu a na pravidelných stretnutiach sa jej členovia zaoberali prevažne prípravou rôznych školských kultúrno-spoločenských akcií a športových podujatí. V niektorých školách usmerňoval činnosť členov koordinátor ***ŽŠR***, čo sa javilo ako efektívne riešenie z pohľadu komunikácie a spolupráce žiackeho samosprávneho orgánu a vedúcich pedagogických zamestnancov. V dotazníku pre členov ***ŽŠR*** sa 79,1 % respondentov vyjadriло, že im bolo umožnené navrhovať rôzne aktivity do plánu práce školy i predkladať návrhy na zlepšenie práce školy, ale následne ich nevedeli konkretizovať. Skutočnosť, že 24,2 % členov ***ŽŠR*** nedostalo príležitosť spolupodieľať sa na riešení výchovných problémov spolužiakov patrila k menej pozitívnym zisteniam, pretože práve rovesnícky prístup pri odstraňovaní výchovných problémov žiakov by mohol prirodzene zvyšovať kredit samosprávneho orgánu nielen vo vzťahu k ostatným žiakom, ale aj k pedagógom. Spoluprácu s ***koordinátorom prevencie*** pri problémoch súvisiacich so šikanovaním síce potvrdilo 49,5 % členov ***ŽŠR***, ***no až 35,2 % nevedelo určiť, kto z pedagógov je v pozícii koordinátora***, z čoho vyplývalo, že jeho úloha v škole nebola pre žiakov dostatočne transparentná.

Funkcia koordinátora prevencie bola ustanovená v 91,7 % škôl. Náplňou práce jednotlivých koordinátorov bolo systematické plánovanie a realizácia preventívnych aktivít ⁹

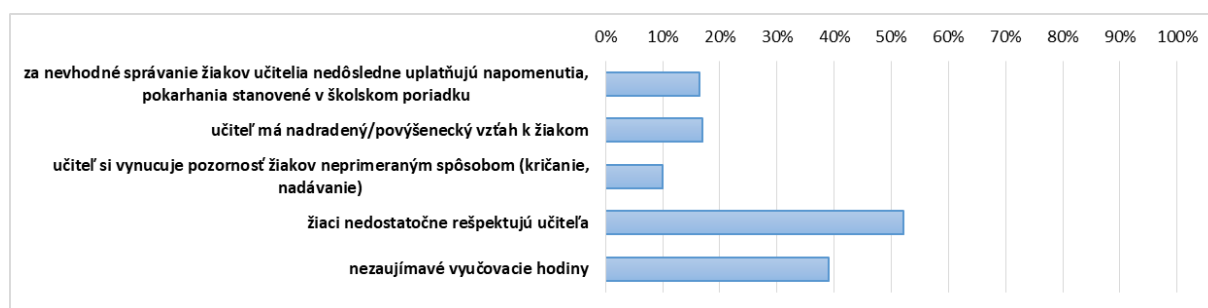
⁶ Pozn. – plány práce školy, plány práce triednych učiteľov, plány práce predmetových komisií, plány práce koordinátorov prevencie

⁷ *Výchovný poradca ako dôležitý článok celoživotného poradenstva, Asertívne zvládanie náročných komunikačných situácií v práci učiteľa, Riadenie interpersonálnych konfliktov v práci učiteľa, Zdravý životný štýl mládeže ako výsledok zážitkového učenia*

⁸ Pozn. – *Deklarácia práv dieťaťa, Všeobecná deklarácia ľudských práv* a pod.

⁹ Pozn. – informačné činnosti (tvorba a aktualizácia tematických nástieniek), organizácia tematických dní a besied súvisiacich s problematikou šikanovania v školskom prostredí a prevencie negatívnych sociálno-patologických javov v správaní žiakov (*Týždeň boja proti drogám, Vieme byť tolerantní, Zdravý životný štýl*)

na elimináciu sociálno-patologických javov. Zistenia preukázali, že v niektorých školách bola ich činnosť zameraná výrazne najmä na aktivity v oblasti prevencie drogových závislostí, v nižšej miere na aktivity, ktoré sa tematicky dotýkali medziľudských vzťahov, šikanovania a extrémistických postojov. V SOŠ sa realizovala preventívna činnosť aj na triednických hodinách alebo na niektorých predmetoch v spolupráci s odborníkmi poradenských zariadení a polície (mestskej i štátnej) s cieľom formovať pozitívne postoje žiakov¹⁰. *Pocit bezpečia* malo v škole (podľa dotazníkov) 88,4 % žiakov, opačný názor vyjadrilo 11,4 %. Viac ako polovica respondentov (52,2 %) konštatovala, že za najfrekvencovanejší dôvod nevhodného správania spolužiakov považujú *nedostatočný rešpekt voči učiteľom* (graf č. 6). O niečo nižší počet (39,1 %) považoval za dôvod takéhoto správania *nezaujímavé vyučovacie hodiny* alebo (16,9 %) *nadradený/povýšenecké správanie* zo strany učiteľa. Takmer rovnaký počet oslovených uvádzal, že učitelia za nevhodné správanie jednotlivcov *nedostatočne uplatňujú napomenutia alebo pokarhania* stanovené v školskom poriadku. To, že si učiteľ *vynucuje pozornosť* žiakov neprímeraným spôsobom (kričanie, nadávanie) prezentovalo v dotazníku 10 % respondentov.



Graf č. 6 Dôvody nevhodného správania sa žiakov v triede (SOŠ)

Väčšina členov ŽŠR (74,7 %) bola spokojná so správaním spolužiakov. Nespokojnosť s ich správaním na vyučovaní vyjadrilo 14,3 % a počas prestávok 6,6 % opýtaných, správanie spolužiakov na podujatiach mimo školy neschvaľovalo 4,4 % respondentov. S primeranosťou spôsobov učiteľov pri udržiavaní disciplíny v škole vyjadrilo súhlas 86,8 % členov ŽŠR, za neprímerané a zároveň málo účinné ich považovalo 5,5 %.

Dochádzka žiakov do školy a opatrenia na zabezpečenie riadneho plnenia školskej dochádzky

V predchádzajúcom školskom roku vymeškali žiaci 12 SOŠ celkovo 351 671 vyučovacích hodín, v priemere na žiaka 115,6 hodín. Z nich bolo 339 573 ospravedlnených (111,6 hodín v priemere na žiaka) a 12 098 neospravedlnených (4 hodiny v priemere na žiaka). Neospravedlnene vynechalo viac ako 15 hodín v mesiaci 27 žiakov, z nich 21 malo ukončenú povinnú školskú dochádzku. V 6 prípadoch¹¹ boli príslušnému orgánu štátnej správy a obci zaslané oznámenia o neospravedlnenej absencii žiakov. Spätné oznámenie o výsledku riešených problémov bolo doručené škole v 3 prípadoch¹².

mládeže, Deň prejavovania si náklonnosti a pod.), zapájanie žiakov do charitatívnych zbierok a športových podujatí (Zober loptu, nie drogy).

¹⁰ Prednášky a workshopy na témy ako šikanovanie a kyberšikanovanie, multikulturalizmus, rasizmus, sekty a kultúry.

¹¹ Pozn. – 1 žiak *Stredná umelecká škola, Staničná 8, Trenčín*; 2 žiaci *Stredná odborná škola drevárska, Pilska 7, Topoľčany*; 3 žiaci *Stredná odborná škola technická, J. Švermu 1, Zvolen*

¹² Pozn. – vo všetkých 3 prípadoch sa jednalo o žiakov zo *Strednej odbornej školy technickej, J. Švermu 1, Zvolen*

Z rozhovorov s vedúcimi pedagogickými zamestnancami, výchovnými poradcami a z informačných dotazníkov pre riaditeľov škôl vyplynulo, že najčastejšími dôvodmi neospravedlnenej absencie žiakov boli neskoré príchody na vyučovanie, opúšťanie školskej budovy v čase výučby bez povolenia, nedodržanie pravidiel stanovených v školskom poriadku pri ospravedlňovaní žiaka či strata záujmu o štúdium. Pedagógovia riešili problémy s dochádzkou prevažne počas osobných stretnutí so zákonnými zástupcami žiakov alebo priamo s plnoletými žiakmi. ***Na základe vysokého počtu neospravedlnených vyučovacích hodín (v priemere 4 hodiny na žiaka) možno konštatovať, že prijaté opatrenia na elimináciu výskytu neospravedlnenej absencie neboli dostatočné.***

S cieľom posilnenia disciplíny bolo v SOŠ udelených 266 napomenutí a pokarhaní od triedneho učiteľa/majstra odbornej výchovy a 125 pokarhaní od riaditeľa školy. U 106 žiakov boli znížené známky zo správania o 1 stupeň, u 77 o 2 stupne a u 16 o 3 stupne. Zároveň 20 žiakov bolo podmienene vylúčených a 12 vylúčených zo štúdia. Podľa vyjadrenia väčšiny vedúcich pedagogických zamestnancov mali uložené opatrenia pozitívny dopad na zlepšenie dochádzky, na dodržiavanie pravidiel správania sa a plnenie si študijných povinností, pričom najvyššiu efektivitu mali opatrenia uložené neplnoletým žiakom, u ktorých sa zlepšila dochádzka vplyvom dôslednejšej kontroly zo strany ich zákonných zástupcov. Iní riaditelia škôl priznali, že opatrenia v podobe pokarhaní mali slabší efekt, účinnejšími boli znížené známky zo správania o 1 stupeň. Zároveň konštatovali, že účinnosť výchovných opatrení závisela najmä od osobnosti žiaka (sebareflexie), postoja zákonného zástupcu a celkovej klímy v triede. Možno predpokladať, že efektívnym nástrojom pri riešení výchovných problémov jednotlivcov by mohla byť práve spolupráca pedagógov a žiakov (členov ŽŠR), ktorej realizáciu však potvrdilo len 18,7 % respondentov. Išlo prevažne o riešenie priestupkov (zakázané fajčenie v priestoroch školy), prípadne vedenie motivačných rozhovorov so žiakmi o opakujúcej sa absencii na vyučovaní. Tiež rovesnícky prístup by mohol viesť do riešenia problémov správania nový aspekt motivujúci ostatných žiakov k zodpovednosti voči školským záležitostiam.

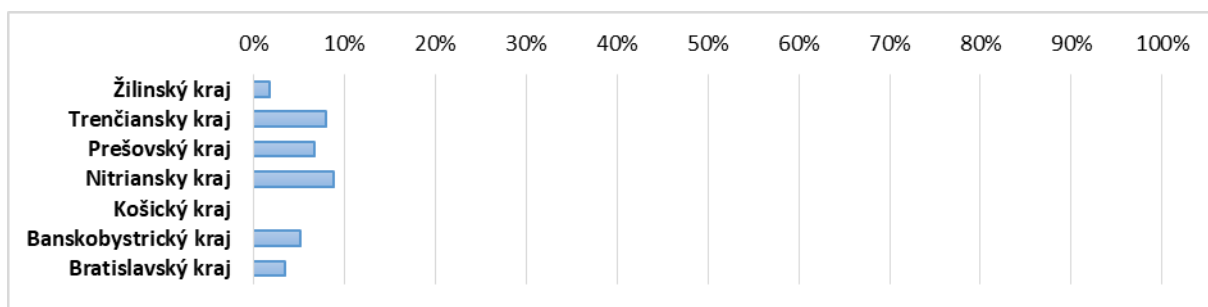
Aktívna ochrana predchádzania sociálno-patologickým javom a riešenia ich príznakov

Z 12 SOŠ zaisťovalo 75 % subjektov monitoring zameraný na prevenciu a odhaľovanie negatívnych javov v správaní žiakov a príznakov šikanovania najčastejšie prostredníctvom pozorovania žiakov vo vyučovacom procese, zabezpečením aktívneho dozoru počas prestávok i počas mimoškolských aktivít a v niektorých školách i pomocou kamerového systému vo verejných priestoroch. V SOŠ, v ktorých sa nevykonával monitoring, riaditelia a výchovní poradcovia prevažne argumentovali, že sociálno-patologické javy sa u nich zatiaľ nevyskytli, preto nebolo potrebné stav ani sledovať. Z tohto dôvodu nemali v 1 subjekte¹³ v žiadnom dokumente rozpracované prvky prevencie a riešenia šikanovania žiakov, čo bolo v rozpore s príslušným predpisom¹⁴ ministerstva školstva. Absenciu celoplošného pravidelného monitoringu zdôvodňovali koordinátori prevencie zaneprázdnenosťou pri príprave aktivít a podujatí s preventívnym zameraním, tiež obsahovou a časovou náročnosťou prípravy monitorovacích nástrojov, napr. dotazníkov. V rámci preventívnych opatrení na zamedzenie šikanovania, prípadne iných výchovných problémov, boli vo všetkých školách žiaci (aj ich zákonní zástupcovia) oboznámení s pravidlami týkajúcimi sa zákazu šikanovania, fajčenia, užívania drog, ako aj s opatreniami pri ich porušovaní. Za negatívum možno považovať zistenie, že až 41 % z oslovených žiakov nedokázalo posúdiť, či *školský poriadok rieši problematiku šikanovania* a 10,4 % sa vyjadrilo, že ju interná smernica vôbec nerieši. Z realizovaného dotazníka vyplynulo, že väčšina žiakov (94,3 %) nebola v škole nikdy šikanovaná, pričom však obeťou opakovaného *šikanovania* bolo až 5,1 % opýtaných.

¹³ Hotelová akadémia, Štefánikova 28, Humenné

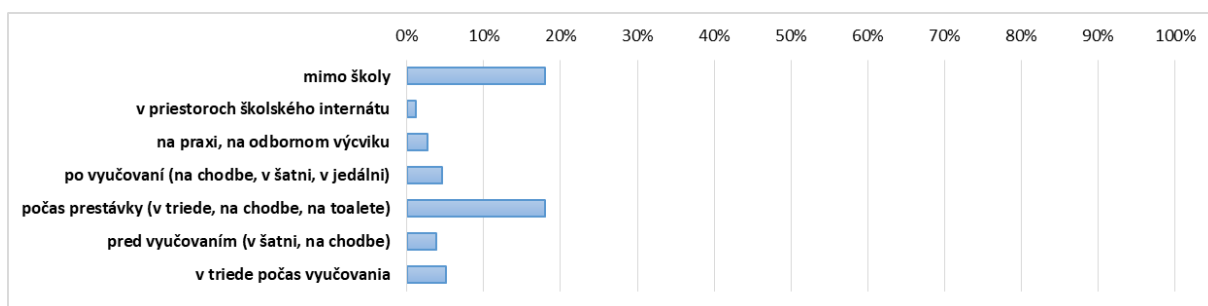
¹⁴ Smernica č. 36/2018 k prevencii a riešeniu šikanovania detí a žiakov v školách a školských zariadeniach

Najčastejšie sa šikanovanie vyskytovalo v Trenčianskom a Nitrianskom kraji (graf č. 7). Zo súhrnných zistení ďalej vyplynulo, že **obet'ou šikanovania bol v SOŠ každý 20-ty žiak**.



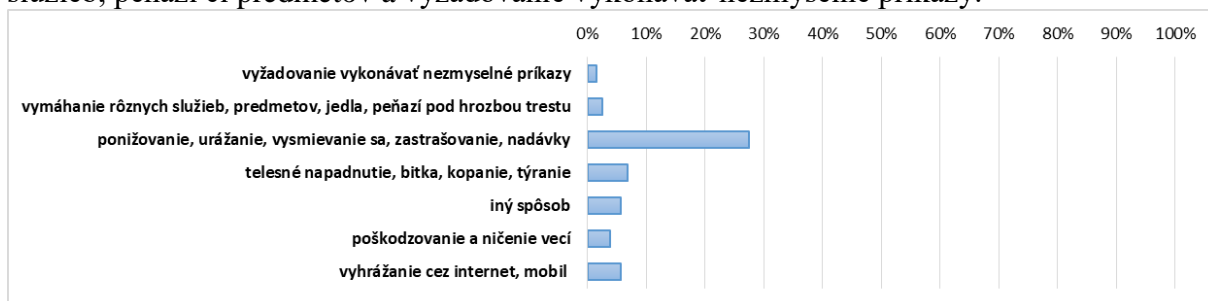
Graf č. 7 Výskyt šikanovania v SOŠ podľa jednotlivých krajov

Viac než polovica žiakov (68,5 %) nebola *svedkom šikanovania* iných, ale **15,7 % respondentov sa svedkom šikanovania stalo viackrát a takmer rovnaký počet (15,4 %) jedenkrát**. Najčastejšie udávaným *miestom šikanovania* (graf č. 8) bola trieda počas prestávok, chodba, toaleta a prostredie mimo školy; menej časté vyjadrenia zahŕňali iné priestory – napr. v triede počas vyučovania, po vyučovaní (na chodbe, v šatni, v jedálni), pred vyučovaním (v šatni, na chodbe), počas praktického vyučovania a v priestoroch školského internátu.



Graf č. 8 Miesto šikanovania (SOŠ)

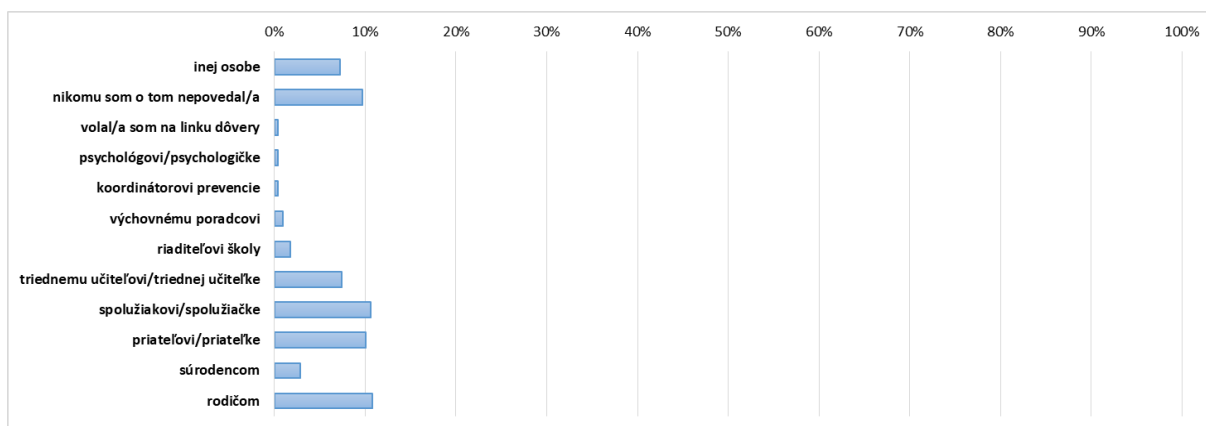
K najčastejšie uvádzaným *spôsobom šikanovania* (graf č. 9) patrilo ponižovanie, urážanie, vysmievanie sa, zastrašovanie, nadávky; v menšej miere respondenti označovali telesné ataky (napadnutie, bitky, kopanie, týranie), vyhrážanie sa cez internet a mobil, iný bližšie nešpecifikovaný spôsob šikanovania, poškodzovanie a ničenie vecí, vymáhanie rôznych služieb, peňazí či predmetov a vyžadovanie vykonávať nezmyselné príkazy.



Graf č. 9 Spôsoby šikanovania (SOŠ)

O svojich *negatívnych skúsenostiach so šikanovaním* (graf č. 10), by žiaci najčastejšie povedali svojim rodičom, spolužiakovi/spolužiačke, priateľovi/priateľke a triednemu učiteľovi/učiteľke. Za varovný signál možno považovať vyjadrenia žiakov, ktorí by sa o šikanovaní svojej osoby nezdôverili nikomu. Ostatné možnosti (vyhľadanie

pomoci u výchovného poradcu, koordinátora prevencie, psychológa alebo zatelefonovanie na linku pomoci) boli v odpovediach žiakov zastúpené len ojedinele.



Graf č. 10 Osoba, ktorej by sa žiak zdôveril (SOŠ)

Uvedené skutočnosti potvrdzovali, že školy nedokázali dôsledne predchádzať prejavom sociálno-patologického správania sa žiakov. **Nízka miera dôvery žiakov k výchovnému poradcovi a koordinátorovi prevencie, nezapájanie ŽŠR do riešenia výchovných problémov a nevýrazné zabezpečenie monitoringu žiakov v oblasti prevencie a odhaľovania negatívnych javov v ich správaní sa, znižovali úroveň bezpečnosti školského prostredia.** Žiaci počas rozhovorov zároveň vyslovovali názory, že ich škola by mala byť miestom, kde vyučovací proces prebieha v esteticky prijateľných a moderne vybavených učebniach a s učiteľmi, ktorí budú inovatívni a budú ich vnímať ako rovnocenných partnerov. Vyskytla sa aj požiadavka, aby niektoré predmety vyučovali počas celého štúdia tí istí pedagógovia. No objavili sa aj opačné stanoviská, v ktorých žiaci (z rôznych dôvodov) žiadali výmenu učiteľov niektorých predmetov.

Klíma školy a vzájomné vzťahy medzi aktérmi vzdelávania

Z dotazníkových zistení zadaných 233 pedagogickým zamestnancom vyplynulo, že 83 % škôl podporovalo budovanie vzájomnej dôvery medzi učiteľmi a prispievalo tým k vytváraniu pozitívnej klímy na pracovisku. Uzavretú klímu potvrdili výsledky v 2 (17 %) SOŠ, kde bol vzájomný vzťah medzi učiteľmi poznamenaný nedôverou, prevažovala slabá angažovanosť a vysoká miera frustrácie. Na overenie vzájomných vzťahov medzi žiakmi a učiteľmi bol zadaný dotazník aj 535 žiakom (tabuľka č. 3). S konštatáciou, že *učitelia mi dovoľujú vyjadriť svoj názor* súhlasilo 74,4 % žiakov (opačný názor malo 19,1 %). Možnosť *diskutovať o týchto názoroch* potvrdilo 70,2 %, ale 24,5 % respondentov malo opačný názor a 5,4 % sa k tejto záležitosti nevedelo vyjadriť. Z hľadiska štvrtiny respondentov bola možnosť prejaviť svoje názory počas vyučovania limitovaná nezáujmom pedagógov o hlbšiu diskusiu s nimi.

Viac ako polovica oslovených (57,6 %) uviedla, že *im učitelia v škole umožňujú podieľať sa na rozhodnutiach, ktoré prispievajú k zlepšeniu práce školy*, čo sa vcelku približuje k postojom v dotazníku pre členov ŽŠR v analogickej otázke. Nesúhlasný postoj vyjadrilo 29,9 % opýtaných. Žiaci síce o participáciu prejavovali záujem, ale škola im neumožňovala sa v tejto záležitosti viac angažovať.

Nespokojnosť so správaním sa učiteľov a ich prístupom k žiakom (neprimerané nároky na žiakov a ich zosmiešňovanie alebo ponižovanie) vyjadrilo 40,4 % respondentov.

Dané zistenia poukazujú nielen na stratu dôvery voči učiteľom, ale aj na skutočnosť, že vzťahy garantujúce istoty, fyzické i psychické bezpečie a priaznivú atmosféru poskytovalo svojim žiakom len 63,4 % škôl.

	Rozhodne áno	Skôr áno	Skôr nie	Rozhodne nie	Neviem posúdiť
Moje učiteľky a moji učitelia mi umožňujú v škole vyjadriť svoj názor.	33,8 %	40,6 %	12,7 %	6,4 %	6,5 %
Moje učiteľky a moji učitelia mi v škole umožňujú diskutovať o mojich názoroch.	25,1 %	45,1 %	17,4 %	7,1 %	5,4 %
Moje učiteľky a moji učitelia mi v škole umožňujú podieľať sa na rozhodnutiach, ktoré prispievajú k zlepšeniu práce školy.	16,1 %	41,5%	20,9 %	9,0 %	12,5 %
Vadí mi prístup niektorého z mojich učiteľov a učiteľiek (zosmiešňovanie, ponižovanie, neprimerané nároky).	25,1 %	15,3 %	22,2 %	29,2 %	8,2 %

Tabuľka č. 3 *Vytváranie vzájomných vzťahov medzi učiteľmi a žiakmi z pohľadu žiaka (SOŠ)*

Druhá skupina otázok (tabuľka č. 4) bola zameraná na zisťovanie miery podpory uplatňovania efektívnych stratégií učenia sa z pohľadu žiakov. Väčšia časť oslovených vyjadrila presvedčenie, že ich pedagógovia *učia plánovať a organizovať si samostatne učenie*, pripravujú ich na to, ako sa efektívne učiť a dosiahnuť úspech. S týmto názorom nesúhlasilo 20,3 % žiakov a nevedelo sa vyjadriť 6,5 % opýtaných. To, že *súčasťou vzdelávania sú aj projekty*, v ktorých využívajú poznatky získané z iných predmetov, potvrdilo 77,6 % respondentov, nesúhlasila takmer pätina z nich. Zároveň až tri štvrtiny žiakov uviedlo, že učitelia k nim pristupujú na základe ich schopností. Možno teda predpokladať, že postoj učiteľov voči menej úspešným žiakom nemusí byť objektívny a podľa iných zistení¹⁵ sa môže prejaviť napríklad aj ich povýšeneckým správaním sa.

Nízky záujem o osobnosť žiaka bol evidentný z vyjadrení na otázku *moje učiteľky a moji učitelia sa zaujímajú o moje záujmy a koničky*, kde pozitívne reagovala len o niečo viac ako tretina respondentov, pričom nezáujem učiteľov konštatovala viac ako polovica opýtaných.

Rovnako viac ako polovica žiakov považovala vyučovanie za zaujímavé, naproti tomu 31,6 % nevnímala školu ako podnetné prostredie pre vzdelávanie. Napriek tomu 77,4 % žiakov posúdilo hodnotenie učiteľov za transparentné a umožňujúce zlepšiť si vzdelávacie výsledky.

Z odpovedí možno konštatovať, že učitelia na 65,2 % SOŠ síce viedli žiakov k efektívnym spôsobom učenia, ale málo sa zaujímali o osobnosť žiaka a jeho záujmy.

	Rozhodne áno	Skôr áno	Skôr nie	Rozhodne nie	Neviem posúdiť
Moje učiteľky a moji učitelia nás učia plánovať a organizovať si samostatne učenie, oboznamujú nás so spôsobmi ako pri učení postupovať, aby sme boli úspešní.	27,3 %	45,8 %	18,1 %	2,2 %	6,5 %
Súčasťou vzdelávania sú aj projekty, v ktorých využívam poznatky z viacerých predmetov.	32,2 %	45,5 %	16,3 %	2,4 %	3,7 %
Moje učiteľky a moji učitelia pristupujú k žiakom podľa ich schopností.	31,2 %	43,6 %	13,8 %	5,4 %	6 %
Moje učiteľky a moji učitelia sa zaujímajú o moje záujmy a koničky.	8,6 %	27,5 %	36,3 %	20,2 %	7,5 %
Moje učiteľky a moji učitelia hodnotia výsledky tak, že je jasné, čo môžem urobiť preto, aby som sa zlepšil/a.	32,3 %	45,1 %	13,1 %	2,8 %	6,7 %
Vyučovanie je zaujímavé.	13,6 %	48 %	23 %	8,6 %	6,7 %

Tabuľka č. 4 *Podpora uplatňovania efektívnych stratégií učenia sa z pohľadu žiaka (SOŠ)*

¹⁵ Správa – Opatrenia zamerané na podporu menej úspešných žiakov vo vzdelávaní

Závery

Zaistenie bezpečnosti v školách je dôležitou podmienkou pre zdravý psychický vývoj žiaka v procese jeho výchovy a vzdelávania. Obeťou šikanovania v školskom prostredí sa môže stať každý žiak, preto je nevyhnutné zo strany škôl cielene a systematicky monitorovať výskyt negatívnych prejavov správania a prijímať také opatrenia, ktoré ich budú účinne eliminovať. Problematika zaistenia bezpečnosti školského prostredia a prevencie negatívnych sociálno-patologických javov v správaní žiakov bola implementovaná do školskej dokumentácie v rôznej kvantitatívnej i kvalitatívnej podobe. Z 25 subjektov nemali 4 (16 %) optimálne vypracovaný **školský poriadok** (chýbali najmä primerane rozpracované pravidlá práv a povinností všetkých osôb zainteresovaných na vzdelávaní, absentovalo vymedzenie opatrení proti šíreniu drog a podmienok na zaistenie ochrany pred šikanovaním, násilím a diskrimináciou). K negatívnym skutočnostiam prináležal fakt, že viacerí žiaci (38,5 %) v dotazníku nevedeli posúdiť, či školský poriadok rieši problematiku násilia a šikanovania. Toto zistenie poukazuje na formálny postoj zo strany škôl v otázke dôkladného oboznamovania žiakov s jeho obsahom. Za výrazný nedostatok rovnako možno považovať aj nízky počet škôl (24 %), v ktorých pedagógovia absolvovali vzdelávanie k problematike bezpečnosti školského prostredia a prevencie negatívnych sociálno-patologických javov.

Žiacka školská rada bola ustanovená takmer vo všetkých (96 %) školách, no potenciál samosprávneho orgánu nebol naplnený ani v jednej z nich. Možnosti participácie žiakov na úprave školských dokumentov boli využité ojedinele, akceptované boli predovšetkým ich návrhy a podnety týkajúce sa spoluorganizovania školských kultúrnych a športových podujatí. Absentovalo tiež spolupodieľanie sa členov ŽSR na riešení výchovných problémov žiakov, čo by malo podstatný význam nielen z hľadiska rovesníckeho prístupu, ale aj z hľadiska vytvárania autority tohto samosprávneho orgánu v štruktúrach školy. Členovia ŽSR len ojedinele potvrdili spoluprácu s koordinátorom prevencie pri riešení výchovných problémov žiakov, viac ako tretina (37,4 %) z nich nemala znalosť o tom, kto v škole túto funkciu vykonáva.

Koordinátori prevencie v spolupráci s odborníkmi na oblasť prevencie a problematiku násilia a šikanovania organizovali prednášky, besedy alebo projekcie náučných filmov s dotknutou tematikou, ale napriek deklarovanému množstvu uskutočnených aktivít pocit bezpečia chýbal v škole 8,5 % žiakom. Dané zistenie podporovali aj výsledky dotazníka žiakov, podľa ktorých bol šikanovaniu vystavený takmer každý 15-ty žiak strednej školy nielen na miestach mimo školy, ale aj v čase prestávok v triedach, na chodbách alebo toaletách. Prevažne išlo o šikanovanie verbálneho charakteru spojené s ponížením, urázaním, zastrášaním či nadávkami. Žiaci sa vyjadrili, že so šikanovaním, by sa najčastejšie zdôverovali ľuďom v blízkom okolí – priateľom, rodičom, spolužiakom. Sekundárne by hľadali pomoc u svojich učiteľov. Za alarmujúcu skutočnosť možno považovať zistenie, že takmer 10 % respondentov všetkých stredných škôl by o tom nepovedalo nikomu, čo by v konečnom dôsledku mohlo mať negatívny dopad aj na ich zdravý psychický vývoj.

Jednou z možností ako eliminovať šikanovanie a násilie v školskom prostredí je pravidelný monitoring správania, ktorý bol systematicky vykonávaný len v 64 % škôl, čo vzhľadom na zistený stav šikanovania nemožno považovať za dostatočné. Vzťah učiteľov a žiakov bol negatívne ovplyvňovaný na G i v SOŠ komunikačnou bariérou spočívajúcou v nedostatku vytvorených príležitostí pre žiakov na diskusiu a slobodné vyjadrovanie názorov. Pedagógovia len čiastočne prejavili záujem o komplexnú osobnosť žiaka, charakteristickejšie pre nich boli skôr prejavy individuálneho prístupu k jednotlivcom na základe ich schopností. Problémy vo vzťahovej oblasti, ktoré zásadne ovplyvňujú kultúru všetkých vzťahov v školskom prostredí, boli identifikované aj priamo u učiteľskej komunite. V dotazníkoch

(zadaných 832 pedagogickým zamestnancom) negatívne vzťahy a vzájomnú nedôveru medzi učiteľmi priznali pedagogickí zamestnanci až v 5 školách (20 %).

Odporúčania a podnety

Riaditeľom škôl

- vytvoriť podmienky na konštituovanie ŽSR a tým umožniť jej členom participovať na tvorbe a úprave školských dokumentov (školský poriadok, školský vzdelávací program, plán práce školy); angažovať členov do prevencie a riešenia problematiky šikanovania
- zabezpečiť interné/externé vzdelávanie pre všetkých pedagogických a odborných zamestnancov v oblasti prevencie sociálno-patologických javov
- realizovať monitoring zameraný na prevenciu a odhaľovanie negatívnych javov v správaní žiakov a príznakov šikanovania, jeho výsledky dôsledne analyzovať a podľa potreby prijímať účinné opatrenia na odstránenie nedostatkov
- zaujímať sa o osobnosť žiaka cez jeho záujmy a názory a zvyšovať tak dôveru medzi učiteľmi a žiakmi
- zisťovať mieru plnenia očakávaní žiakov a zisťovať príčiny, pre ktoré ich škola nevedela naplňať
- uplatňovať vo výchove a vzdelávaní pozitívnu motiváciu, ktorá by zlepšila dochádzku žiakov do školy

Metodicko-pedagogickým centrám

- zabezpečiť širšiu ponuku vzdelávania zameraného na získanie informácií, nástrojov a zručností pedagogických zamestnancov v oblasti prevencie sociálno-patologických javov